

Libor Martínek a kol.:

Český a polský strukturalismus a poststrukturalismus - historie a současnost. Strukturalizm i poststrukturalizm czeski i polski - historia i współczesność.

Opava: Slezská univerzita v Opavě 2015. 297 s.

ISBN 978-80-7510-173-0.

Dušan Teplan (ed.):

Mikuláš Bakoš a moderná literárna veda.

Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre 2016. 262 s.

ISBN 978-80-558-0993-9.

V recenzi vybraných spisů Petra Bogatyreva, vyšlé před časem v tomto časopise (srov. *Linguistica Brunensia* 62/2, 2014, s. 136–138), jsem napsal, že kdo chce jazykovědu provozovat funkčně-strukturálně, měl by sledovat i dění v jiných disciplínách provozovaných funkčně-strukturálně. Také proto chci nyní upozornit na dva svazky sice primárně literárněvědné, ale zaměřené také na funkční strukturalismus a k tomu obsahující i některé přímé podněty pro lingvistiku. Navíc oba vyšly na trochu odlehlých místech, takže by mohly snadno ujít pozornosti.

V prvním svazku (*Český a polský strukturalismus a poststrukturalismus - historie a současnost*) různí autoři pojednávají o různých aspektech českého a polského strukturalismu. Ony aspekty pak jsou vskutku různé a mnohé: dvě podoby polského strukturalismu v třicátých letech (S. Wysłouch, s. 13–21), pojem estetické hodnoty u Mukařovského a pokračovatelů (L. Martínek, s. 23–30), pojem deformace a dominanty v perspektivě foucaultovské archeologie vědění (M. Kříž, s. 31–44), Mukařovského kritika strukturalismu (R. Změlík, s. 45–60), Jakobsonova sémiotika (V. Gvoždiak, s. 61–73), strukturalismus v současné polské literární vědě (J. Barska a K. Kaczmarczyk, s. 75–81), povaha jazykové komunikace (L. Tondl, s. 83–90), recipient v polské teorii literární komunikace (A. Jastrzębska, s. 91–104), počátky české sémiotiky (J. Doubravová, s. 105–110), pražské sémiotické pojmy v Americe (B. Volková, s. 111–119), vztah strukturalismu a sémiotiky (T. Hoskovec, s. 121–141), strukturalismus v polské muzikologii (M. Gamrat, s. 143–153), pojem teorie v humanitních vědách (E. Volek, s. 157–170), strukturalismus a fikční světy (M. Charvát, s. 171–184), dekonstrukce literární vědy (W. Kalaga, s. 185–210) a dodatkem ještě československá recepce Foucaulta (H. Bednaříková, s. 213–217) a vzpomínky na strukturalismus v šedesátých letech (A. Haman, s. 219–220). Co mi přijde obecně zajímavé, jsou předně polské kapitoly: na první pohled se Polsko – podobně jako Německo – zdá jako země bez strukturalismu, ale jak to ukázal K.-H. Ehlers (*Strukturalismus in der deutschen Sprachwissenschaft*, Berlin – New York 2005) o Německu, tak tento svazek ukazuje o Polsku, že to tak docela neplatí. Konkrétně pak přímo pro lingvistiku se mi jako nejhodnotnější jeví text Tomáše Hoskovce *Strukturalismus a sémiotika*: koncízně nejen ukazuje, ale také osvětluje rozmanitost podob lingvistického strukturalismu. Konečně pro lingvistickou historiografii upozorněme ještě na Richarda Změlíka *Mukařovského kritiku*

strukturalismu na pozadí kulturního typu, a to jednak pro důležitost tématu samotného, jednak proto, že se dotýká také paralelních dobových kritik strukturalismu v jazykovědě, stále pojednaných spíš nedostatečně.

Druhý svazek (*Mikuláš Bakoš a moderná literárna veda*) má za téma Mikuláše Bakoše (1914–1972), výraznou postavu slovenského literárněvědného strukturalismu, možno říct slovenského Mukařovského (význam svazku vyzdvihl v podrobné recenzi už B. Fořt, *Slovo a slovesnost* 78, 2017, s. 260–263). Svazek má dvě části. První tvoří studie, původně přednesené na konferenci k stému výročí Bakošova narození v roce 2014. Zabývají se různými aspekty Bakošova díla: vůbec Bakošovým postavením ve slovenské literární vědě (L. Franek, s. 29–40), konkrétněji pak tím, co je z Bakoše stále aktuální (A. Valcerová, 41–50), vztahem Bakoše a Mukařovského (O. Sládek, s. 61–73), rolí prvního vydání Bakošovy práce o vývoji slovenského verše (M. Štúr, s. 75–83), Bakošem na Slovensko uvedeným formalismem (R. Gáfrík, s. 85–95), Bakošovým příspěvkem k textologii (E. Tkáčiková, s. 97–104) a konečně také – ve volné souvislosti s Bakošem-strukturalistou – současností strukturalismu (T. Hoskovec, s. 51–60). Snad ještě zajímavější pak je část druhá, „materiálová“, kterou tvoří pěkný vzpomínkový text Bakošovy dcery (Z. Bakošová-Hlavenková, s. 9–25), Bakošova bibliografie, záslužně zaznamenávající i recepci jeho díla (s. 106–165), a výběr Bakošovy korespondence, vzpomínky na Bakoše a některých dalších dokumentárních textů (s. 168–244). Co je přímo pro lingvistiku nejzajímavější, je i zde text Tomáše Hoskovce, v jistém smyslu komplement jeho textu opavského, dodávající zaujatému badateli odvalu, že i dnes má smysl pracovat strukturalisticky. Pro lingvistickou historiografii – konkrétně pro typologii vztahů intelektuálů ke komunistickému režimu – pak je zajímavá postava Mikuláše Bakoše obecně, právě nitranským svazkem dobře představená: jestliže jsme výše řekli, že Bakoš se svým postavením na Slovensku podobá Mukařovskému, pak to platí také o konformitě jich obou za komunistického režimu; nicméně jeden zásadní rozdíl tu je, a to v tom, že Bakoš byl schopen své selhání reflektovat, zatímco Mukařovský vždy dělal, jako by se nechumelilo (tento rozdíl pak vynikne o to víc, že Bakoš začal psát tvrdě stalinistické texty až poté, co byl v roce 1951 kritizován jako buržoazní nacionalista a na nějakou dobu se dokonce dostal do vyšetřovací vazby).

Bohumil Vykypěl

Department of Etymology

Czech Language Institute of the AS CR, v. v. i.

Veveří 97, 602 00 Brno

Czech Republic

vykypel@iach.cz